

Elinvoimaa maaseutuohjelmilla

2000–2006

Alueelliset maaseudun kehittämishjelmat 2000–2006

Maaseudun kehittämistä tuettiin Suomessa vuosina 2000–2006 usean ohjelman kautta. Etelä- ja Länsi-Suomen maaseudun kehittämishjelma kulki nimellä ALMA. Sen työtä jatkoi vuonna 2006 kan-

sallinen ELMA. Itä- ja Pohjois-Suomessa toimivat Tavoite 1 -ohjelmat. LEADER+ ja POMO+ -ohjelmat tukivat maaseudun paikallista kehittämistä eri puolilla maata.

OHJELMA	ERITYISPIIRTEET	ALUE	TOTEUTTAJAT	KOKONAISRAHOITUS (EU, valtio, kunnat, yksityinen)
ALMA 2000–2006 ELMA 2006	maatalouden ja maaseutuelinkeinojen monipuolistaminen	Etelä- ja Länsi-Suomi	TE-keskusten ja toimintaryhmien hyväksymät hankkeet 9600 kpl +ELMA 830 kpl	ALMA 606 M€, josta yksityinen 43% ELMA 61 M€, josta yksityinen 55%
Tavoite 1 –Pohjois-Suomi –Itä-Suomi	alueiden kehittäminen kaikkien rakennerahastojen yhteistyöllä	Pohjois- ja Itä-Suomi	TE-keskusten ja toimintaryhmien hyväksymät hankkeet 9600 kpl	Pohjois-Suomi 228 M€, josta yksityinen 38% Itä-Suomi 605 M€, josta yksityinen 58%
LEADER+	paikallisuus, omaehtoisuus, yhteistyö, uudet ideat	LEADER+ toimintaryhmien alueet	toimintaryhmien hyväksymät hankkeet 4140 kpl	170 M€, josta yksityinen 35%
POMO+	paikallisuus, omaehtoisuus, pienet maaseudun kehittämistoimet	POMO+ toimintaryhmien alueet	toimintaryhmien hyväksymät hankkeet 700 kpl	26 M€, josta yksityinen 27%

Hanke-esimerkkejä

Poromatkailusta elämyksiä

Poromatkailuun keskittynyt hanke loi Lappiin runsaasti uusia työpaikkoja. Poromatkailulla tarkoitetaan kaikkea poroihin liittyvää ohjelmapalvelua kuten poroajelutusta, porotilalla vierailua, takkaporovaellusta ja poroerottelunäytöksiä. Moni porotila ryhtyi tarjoamaan myös leirikoulupalveluja, vaeluksia, pilkkiretkiä tai koskenlaskua.

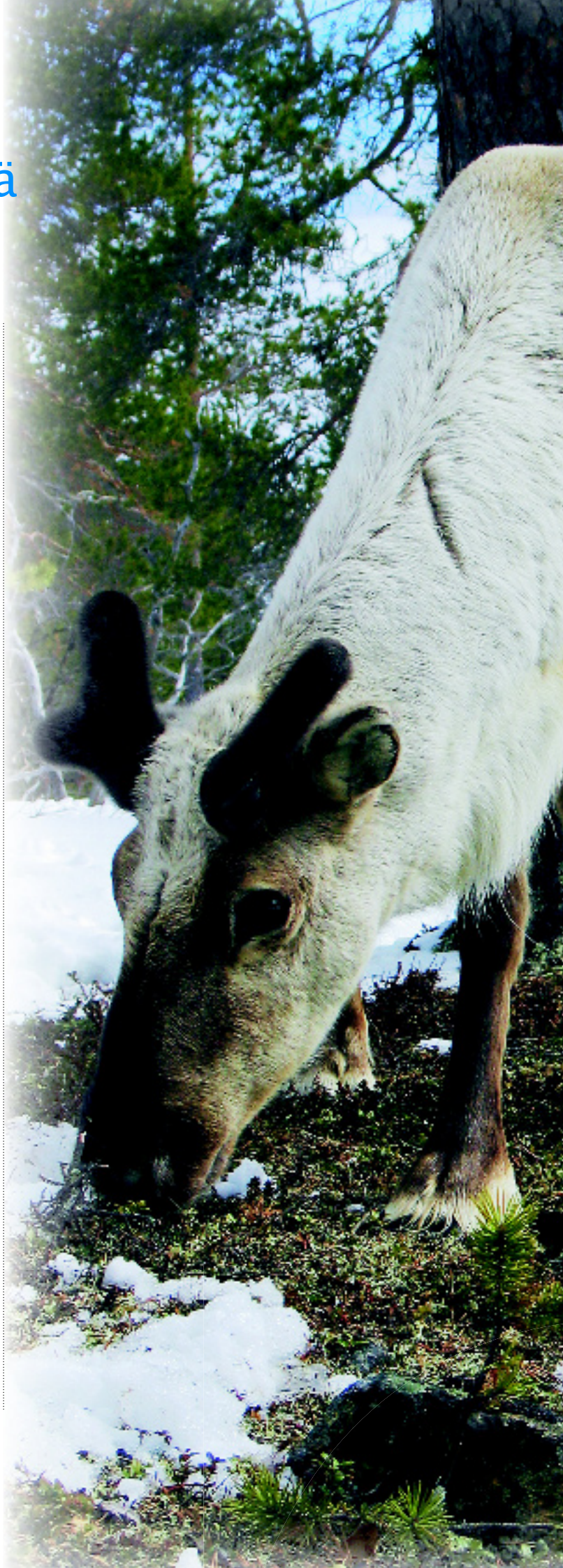
Porotalouden juuret ovat syvällä Lapin historiassa. Perinteisen ammatin rinnalle haluttiin kehittää jotain, joka vastaa nykyajan kiinnostuksen kohteita. Porotalousyrittäjät olivat aiemmin kasvattaneet poroja lähinnä lihantuotannon vuoksi, mutta hankkeen aikana opeteltiin yhdessä hyötymään porosta myös elävänä. Paliskuntain yhdistyksen hallinnoima hanke tähtäsikin uusien toimeentulonlähteiden löytämiseen säilyttämällä vanhaa ja luomalla uutta. Porotilojen tarjoamista ohjelmapalveluista muotoutuivat hankkeen ansiosta liiketoimintaa, joka on työllistänyt etenkin naisia ja nuoria. Porotilojen lisäksi ohjelmapalveluista ovat hyötäneet alueen muutkin asukkaat. Hanke lisäsi matkailualan yhteistyötä ja yrittäjien kanssakäymistä pohjoisessa. Lisäksi porotalousyrittäjien henkinen hyvinvointi, viihtyvyys ja oman työn arvostus kasvoivat.

Kesällä 2005 perustettu Porotilamatkailu ry jatkaa hankkeen alkuun panemaa toimintaa. Yhdistyksen toimintaan osallistuu kaikkiaan 60 porotalousyrittäjää kaikista poronhoitoalueen kunnista.

Hanketoteuttaja: Paliskuntain yhdistys

Ohjelma: Tavoite 1/Pohjois-Suomi

Päättös: Lapin TE-keskus

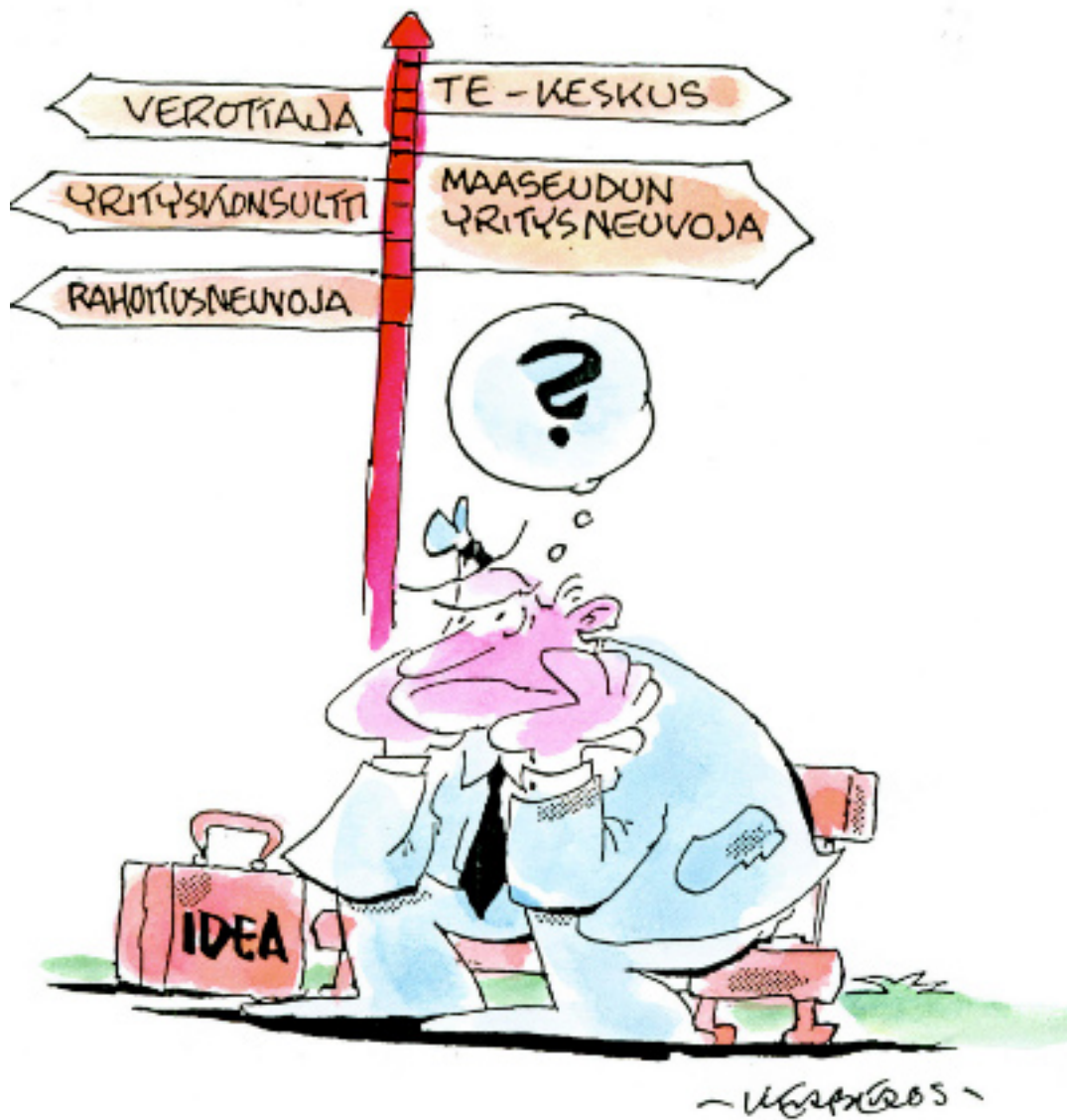
MMM kuva-arkisto

MMM kuva-arkisto

Yritysneuvoja viljelijöille

Seudulliset yrityspalveluverkostot Hämeessä (SYPVE) -hanke kehitti maataloussidonnaisten yritysten liiketoimintaa. Se perusti Hämeeseen asiantuntijaverkostoja, jotka ryhtyivät järjestämään monipuolisesti yritysneuvontaa. Neuvonta käynnistettiin Heinolan, Hämeenlinnan, Riihimäen, Forssan ja Lahden seutukunnilla.

Tavoitteena oli tarjota maaseudun yrityksille edullista neuvontaa muun muassa rahoitustukien käytössä, yhteistoiminnassa ja sukupolvenvaihdoksissa. Käytännössä yritysneuvonta tarkoitti useimmiten avun antamista kannattavuuslaskelmien, liiketoimintasuunnitelmien ja rahoitushakemusten

tekemiseen. Kohderyhmänä olivat monialaiset tilat ja muut maaseudun yritykset, perusmaatalouden neuvontaa lukuun ottamatta.

Hankkeen keskeisin saavutus oli alueen toimijoiden yhteistyön tiivistyminen. Tässä auttoivat hankkeen ”kummiryhmät”, joihin kuului ProAgrian, kuntien kehittämissyhtiöiden, maaseutu- ja elinkeinotoimien, TE-keskuksen, MTK:n, yrittäjäjärjestöjen ja yrittäjien edustajia. SYPVE teki yhteistyötä myös muiden elinkeinollisten hankkeiden ja uusyrityskeskusten kanssa.

Parhaat kokemukset saatiin yrittäjille räätälöidystä koulutuksista, pienimuotoisista opintomatkoista ja markkinointitapahtumista. Yrityskohtaisessa neuvonnassa keskityttiin yritysideojen testaamiseen, asiakashankintaan, markkinoinnin kehittämiseen,

hankkeiden ja innovaatioiden rahoittamiseen sekä palvelujen hinnoitteluun. Yrityskäyntien ansiosta neuvoja oli usein mukana yrityksen kehittämisessä aina sen perustamisesta lähtien. Henkilökohtaisen neuvonnan kohteena oli yli 850 maaseudun yrittäjää Hämeen TE-keskuksen alueella.

SYPVE oli osa valtakunnallista Seutu-yrityspalvelupiste -hanketta, jonka tavoitteena oli muodostaa 50 seudullista monipalvelupistettä. SYPVE on jatkanut toimintaansa ALMA-rahoituksen päättyttyä: näillä näkymin vuoden 2007 kesään asti toimii uusi SYPVE II -hanke.

Hanketoteuttaja: Pro Agria Häme ry

Ohjelma: ALMA

Päätökset: Hämeen TE-keskus

Riitta-Liisa Pettersson

Maisemasavotta

Valtatien 8 maisemasavotta -hanke toteutti mittavan raivausoperaation Turun ja Rauman tiepiirialueella. Kohteena oli 230 kilometrin tieosuus välillä Raisio-Merikarvia. Helmikuussa 2006 päättynyt hanke paransi Valtatie 8:n liikenneturvallisuutta perkaamalla tienvarsia puhtaiksi näkyvyyden lisäämiseksi. Samalla se kohensi tien halkoman alueen kylämaisemaa.

Tienvarsien raivauksen, harvennushakkuiden ja energiapuun korjuun lisäksi tehtiin muutakin arvokasta. Tiloille laadittiin metsä-, piha- ja erityisympäristösuunnitelmia. Valtakunnallisestikin merkittäville Unajan ja Lankosken kylille laadittiin kylämaisemasuunnitelmat. Alueen metsän- ja

maanomistajille järjestettiin koulutusta ja tilakäyn-
tejä. Lisäksi hanke tuotti tiemaisemasuunnitelma-
oppaan.

Tienvarsien kokonaisvaltainen hoito onnistui, kun uudenlainen yhteistyömalli, selkeä työnjako ja tehokas tiedottaminen yhdistettiin. Onnistumiseen vaikutti myös hyvä suunnittelu. Ennen hankkeen alkua laadittiin esiselvitysrahoituksen turvin kattava suunnitelma maisematilan kunnostuksesta. Hanke saavutti keskeiset tavoitteensa: Se herätti maanomistajien, yrittäjien, paikkakuntalaisten sekä kuntien ja tiepiirin kiinnostuksen maiseman kehittämiseen. Aukkaat ovat sitoutuneet tiemaiseman parantamiseen myös jatkossa.

VT 8 maisemasavotta -hanke toteutettiin laajamittaisessa yhteistyössä, johon ottivat osaa alueen metsäkeskukset ja metsänhoitoyhdistykset, riistanhoitopiirit, Metsäliitto, Turun tiepiiri, maaseutukeskukset, alueen kunnat, kyläyhdistykset, yksityiset maanomistajat sekä Turun ammattikorkeakoulun ja Porin metsäopiston opiskelijat. Jatkuvuutta tuo maanomistajien hankkeen myötä kasvanut aloitteellisuus maiseman- ja ympäristönhoidossa.

Hanketoteuttaja: Lounais-Suomen Metsäkeskus

Ohjelma: ALMA

Päätös: Varsinais-Suomen TE-keskus

Ohjelmista tukea yrityksille ja hankkeille

Maaseudun kehittämisohjelmat pohjautuvat alueellisiin ja paikallisiin ohjelmiin. Valtakunnalliset ohjelmat laatii maa- ja metsätalousministeriö. Kauden 2000–2006 ohjelmat olivat Euroopan unionin osarahoittamia, POMO+- ja ELMA-ohjelmia lukuun ottamatta. Myös niiden yleiset maaseudun kehittämistavoitteet tulivat EU:lta.

Vuosina 2000–2006 EU rahoitti Suomen maaseudun kehittämistä yhteensä 347 miljoonalla eurolla (tilanne syyskuun 2006 lopussa). Kansallisia varoja käytettiin 444 miljoonaa euroa. Lisäksi maaseutua kehitettiin kuntien ja yksityisen rahoituksen turvin. Käytännössä ohjelmien rahoituksen kanavoivat TE-keskukset ja paikalliset toimintaryhmät. Toimintaryhmät ovat maaseudulla toimivia rekisteröityjä yhdistyksiä, jotka ovat avoimia alueensa kaikille ihmisille ja yhteisöille. Niiden hallituksissa on kun-

tien ja muiden yhteisöjen edustajia sekä yksittäisiä ihmisiä. Ryhmät toteuttavat ns. Leader-toimintatapa. Toimintaryhmiä oli kaudella 2000–2006 yhteensä 58.

Sekä TE-keskukset että paikalliset toimintaryhmät myönsivät maaseudun kehittämisohjelmista yritystukia ja varoja kehittämishankkeisiin. Tuettavat yritykset valitsi useimmissa tapauksissa TE-keskus. Myös toimintaryhmät saivat rahoittaa maatilakäytäntöisten yritysten hankkeita. LEADER+ -toimintaryhmät saattoivat lisäksi tukea myös niitä maaseudun pienyrityksiä, joilla ei ollut maatilakäytäntöä. Kehittämishankkeiden osalta TE-keskukset rahoittivat laajoja alueellisia toimia, jotka painottuivat ensisijaisesti elinkeinojen kehittämiseen. Toimintaryhmien kautta rahoitetut hankkeet taas olivat paikallisia ja kooltaan pienempiä.

Työtä ja toimintaa

Maaseudun kehittämisohjelmat olivat nimensä veroisia: niillä kohennettiin maaseutua monin tavoin. Valtaisa joukko ihmisiä antoi panoksensa kehittämistyöhön, ja usko maaseudun mahdollisuuksiin kasvoi. Ohjelmien avulla edistettiin yhteistyötä, vahvistettiin paikallista omaehtoista toimintaa ja tuotiin kansainvälisiä tuulahduksia.

Kun EU:n jäsenyys toi Suomen maaseudulle ohjelmallisen kehittämisen, myös media kiinnostui hanketyöstä. Maaseudun imago ja houkuttelevuus asuinalueena onkin parantunut 2000-luvulla. Laman jälkeinen muuttoliike kaupunkikeskuksiin on hiipumassa. Nyt muutetaan kasvukeskuksien läheisiin kuntiin ja maaseudulle.

Valtaosa kehittämistyötä suuntautui uusien elinkeinojen luomiseen, yritysten perustamiseen ja kehittämiseen sekä koulutukseen. Yrityksiä tuettiin uusien työntekijöiden palkkaamisessa, investoinneissa sekä uudenlaisten ideoiden, tuotteiden ja tuotantotapojen kokeilemisessa. Yritystukien avulla saatiin myös maanviljelijöille ansiomahdollisuuksia perinteisen viljelyn lisäksi. Ohjelmakauden aikana maaseudun kasvualoiksi nousivat etenkin palvelualat. Myös puuala ja energiayrittäjyys kasvattivat suosiotaan.

Kehittämishankkeet vaihtelivat sisällöltään ja tavoitteiltaan aina poromatkailusta kylätalon kunnos-

tukseen. Useimmat hankkeet liittyivät jollain tapaa matkailuun, nuorisoon, kulttuuriin tai yrittämiseen. Maaseudulle kunnostettiin yhteisiä kokoontumistiloja, joista moni alkoi muotoutua elinkeinotoimintaa hyödyttäväksi: kyläkoululla aloitti toiminnan matkailuyrittäjä, palokunnantalolla vastaanoton avasi hieroja. Hanketyötä tekivät pääasiassa yksityishenkilöt tai yhdistysten jäsenet.

Piristysruiskeen sai myös suomalainen kylätoiminta. Kylien kehittämishankkeet tempasivat monet mukaan toimimaan oman kotiseutunsa hyväksi. Lisäksi kehittämishankkeilla kohennettiin ympäristön tilaa: jätehuoltoa parannettiin, vesistöjä kunnostettiin ja maisemanhoitoon panostettiin.

Rahoitetut toimet synnyttivät ohjelmakauden aikana maaseudulle kaikkiaan lähes 12 500 uutta työpaikkaa. Samalla lukuisia olemassa olleita työpaikkoja pystyttiin turvaamaan. Ohjelmat synnyttivät yhteensä yli 5 000 uutta yritystä. Koulutusta lisättiin 250 koulutushankkeen kautta; kaikkiaan koulutukseen osallistui noin 70 000 henkeä. Suosittuja olivat nuorten yrittäjävalmennus ja viljelijöiden alihankkijakoulutus.

Vaikka hankkeet päättyvät, maaseutu jatkaa kehittymistä. Uusia työpaikkoja syntyy vielä hankkeiden loputtuakin – useat hankkeiden vaikutukset tuntuvat vasta jälkeensä.

